

**Gemeente
Rotterdam**

Bezoekadres: Stadhuis Coolsingel 40
3011 AD Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl
E-mail: bbo@rotterdam.nl
Inlichtingen: S. El Hammouti

Portefeuillehouder: F. Achbar
Cluster: Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling

Ons kenmerk: M2311-2758 23bo009231
Uw kenmerk: -

Datum: B&W 12 december 2023

Betreft: Raadsinformatiebrief Stadsprogramma
Koloniaal en Slavernijverleden &
Herdenkingsjaar

Aan de Gemeenteraad

Onderwerp:

Raadsinformatiebrief over de voortgang van het Stadsprogramma Koloniaal en Slavernijverleden & Herdenkingsjaar.

Op welke gronden deze brief? / Waarom nu voorgelegd?

De periode 1 juli 2023 tot 1 juli 2024 is uitgeroepen tot nationaal herdenkingsjaar om stil te staan bij 150 jaar afschaffing van slavernij, het historische onrecht en de doorwerking hiervan. Het doel is om erkenning en collectieve bewustwording van het slavernijverleden een plek te geven in onze samenleving.

U wordt in deze brief geïnformeerd over de voortgang van de acties en inzet vanuit het Stadsprogramma Koloniaal en Slavernijverleden Rotterdam, die het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden. Daarnaast stellen wij u voor om ondergenoemde moties en toezeggingen af te doen, waarvan u de motivering verderop in deze brief aantreft.

1. Motie 'Rotterdams slavernijverleden geeft inzicht en verbindt' (17bb009435)
2. Motie 'Een plek om kennis te delen en geschiedenis te herdenken' (22bb007406)
3. Motie 'Naast lobi ook daden voor Ketu Koti' (23bb002580)
4. Toezegging gebruik educatief aanbod koloniaal en slavernijverleden (23bb002139)
5. Toezegging besteding budget 2023 (23bb004976)
6. Toezegging Subsidie koloniaal en slavernijverleden (23bb007106).

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/begroting/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

- Coalitieakkoord Eén Stad 2022-2026
- Actieplan Samenleven in één Stad 2024-2027
- Koersdocument Stadsprogramma Koloniaal en Slavernijverleden 2022 (21bb012548)
- Collegebrief Herdenkingsjaar Slavernijverleden (23bo006754)
- Collegebrief Uitkomsten stadsgesprekken koloniale en slavernijverleden Rotterdam (21bbn012546)
- Collegebrief over Subsidieregeling Stadsprogramma Koloniaal Slavernijverleden 2023 (22bb008785)

1. Voortgang Stadsprogramma

De gemeente zet in op kennisdeling en bewustwording over (de doorwerking van) het koloniale en slavernijverleden. Met het Stadsprogramma ondersteunen en faciliteren we culturele, educatieve en maatschappelijke initiatieven uit de Rotterdamse samenleving. Onze inzet richt zich op dialoog in de stad en meer erkenning en heling voor gemeenschappen die te maken hebben gehad met slavernij of koloniale overheersing. De acties uit het programma zetten we extra groots in gedurende het Herdenkingsjaar (1 juli 2023 tot 1 juli 2024).

Herdenkingsjaar

Het jaar 2023 is een symbolisch jaar en markeert 150 jaar afschaffing van slavernij. Op 19 december 2022 bood het kabinet excuses aan, dit werd gevolgd door excuses door de Koning op 1 juli jl.

Op 30 juni jl. is landelijk de afschaffing van slavernij herdacht, dit was de aftrap van het nationale Herdenkingsjaar. Zo ook in Rotterdam. De herdenking en de viering in Rotterdam zijn dit jaar extra groot georganiseerd, de gemeente heeft hieraan financieel bijgedragen. Zoals in meerdere steden hing op 30 juni de vlag op het Rotterdamse stadhuis halfstok. Bij de herdenking waren twee keer zo veel mensen aanwezig dan andere jaren. De herdenking is breed ingestoken met expliciete aandacht voor inheemse gemeenschappen. Ook de viering van Ketī Koti, de dag na de herdenking, werd drukker bezocht dan vorige jaren. Naast de viering in het wijkpark Het Oude Westen, vond die dag op het nabijgelegen Schouwburgplein het Black Vibes festival plaats met Afro-Caribische muziek, dans en theater.

In het Herdenkingsjaar gedenken ook andere gemeenschappen het verleden in relatie tot Nederlands kolonialisme of slavernij. Dit najaar gedenkt bijvoorbeeld de Hindoestaans-Surinaamse gemeenschap in Rotterdam dat het 150 jaar geleden is dat het eerste schip uit toenmalig Brits-Indië aankwam in Suriname.

De Indië-herdenking vond plaats op 15 augustus jl., mede mogelijk gemaakt door de gemeente. Ook hier namen meer mensen aan deel dan in voorgaande jaren. De herdenking werd vervolgd door een 'floating pasar' rondom het Maritiem Museum.¹ De initiatiefnemers richtten zich daarbij niet alleen op de Indische gemeenschap, maar ook op onder meer de Javaans-Surinaamse en Molukse gemeenschappen.

De gemeente heeft grotendeels de publiciteit verzorgd rondom het herdenkingsjaar (zie ook hieronder o.a. met de campagne Verbroken Ketenen).

Diverse maatschappelijke en culturele organisaties hebben daarnaast aandacht voor belangrijke herdenkingsmomenten. Podia, musea en theaters, maar ook veel kleine makers, hebben een breed programma georganiseerd voor alle Rotterdammers. Om het herdenkingsjaar groots bekendheid te geven, heeft Gedeeld Verleden, Gezamenlijke Toekomst (GVGT) het 'Stedelijk Collectief' opgericht. Hierin werken verschillende partijen, waaronder de gemeente, met elkaar samen. De programmering staat op de Uitagenda Rotterdam², ook de gesubsidieerde projecten door de gemeente zijn gevraagd hun activiteiten hierin op te nemen om ook (kleine) makers een groter bereik te bieden.

¹ [Floating pasar Rotterdam](#)

² www.verbrokenketenen.nl

Stadsbrede campagnes en communicatie

De gemeente heeft twee publiekscampagnes gecoördineerd. De campagne 'Verbroken Ketenen, Verbonden Rotterdam' is een grootschalige advertentiecampaignedie, die vooral breed via social media is uitgerold. De campagne is gericht op het bekend maken van het Herdenkingsjaar en is door veel mensen gezien. De 'Wat is jouw link?' campagne was kleinschaliger, maar gericht en informatiever. Het gaat daarbij om direct contact tussen zender (ambassadeur) en ontvanger (Rotterdammers). Hierin vragen ambassadeurs in hun netwerken persoonlijk aandacht voor specifieke activiteiten van het Stadsprogramma.

Naast de publiekscampagnes hebben ook (lokale) media-aandacht besteed aan het Stadsprogramma. Er zijn artikelen, interviews en reportages in het AD, bij RTV Rijnmond, OPEN Rotterdam en FunX verschenen. Deze gaan over de naamswijzigingsregeling, de stamboomworkshops, het straatnamenproject en het herdenkingsjaar en publiekscampagnes. Ook komende periode wordt in de communicatie, waaronder media, aandacht besteed aan onder andere de mogelijkheden voor naamswijziging, de stadswandeling-app Koloniaal Rotterdam en stamboomworkshops.

Campagne 'Verbroken Ketenen, Verbonden Rotterdam'

Deze campagne heeft als doel om bewustwording over het koloniale verleden van Rotterdam onder inwoners te vergroten (zichtbaarheid), en mensen te laten deelnemen aan verschillende culturele en educatieve activiteiten in de stad. Voor die activiteiten is in overleg met Rotterdam Festivals (Uitagenda) een evenementenpagina gemaakt waar alle programmering staat: www.verbrokenketenen.nl. De campagne Verbroken Ketenen richt zich op het delen van deze webpagina. De campagne is ontwikkeld door een Rotterdamse ontwerper, in samenspraak met Gedeeld Verleden Gezamenlijke Toekomst en het Stedelijk Collectief. Visuele uitingen waren in de stad (en online) zichtbaar op abri's van bushokjes, digitale (XL-)schermen op straat en in metrohaltes, op een vlag bij de Vlaggenparade op de Boompjes, en op een volledig bedrukte tram die zes weken door de stad reed. In de bijlage treft u een voorbeeld van een poster.

De campagne heeft een succesvol bereik. De webpagina had tot eind oktober in totaal meer dan 70.000 bezoekers. Daarmee is het de op twee-na best scorende webpagina van Rotterdam Festivals, en scoorde deze hoger dan die van Koningsdag en Zomer op Zuid. Deze bezoekers komen onder andere voort uit de campagne op sociale media en de uitingen in de buitenruimte. Op Facebook/Instagram kwamen ruim 942.000 unieke gebruikers in aanraking met een advertentie. Op Snapchat lag dat aantal op ruim één miljoen gebruikers.

Campagne 'Wat is jouw link?'

Deze campagne beoogt om op persoonlijk niveau kennis te verspreiden over de doorwerking van het koloniale verleden, en daarmee het Stadsprogramma-aanbod onder de aandacht te brengen.

Deze campagne is vormgegeven door 13 ambassadeurs.³ Dit zijn Rotterdammers met een groot bereik. Zij besteedden via hun social mediakanalen aandacht aan de campagne zelf, het publieksboek Koloniaal Rotterdam of een programma-onderdeel, zoals de naamswijziging of de wandelapp. De content die zij deelden was kwalitatief hoog. Het doel van de content was om de doelgroep te 'verrijken' met kennis of informatie. De ambassadeurs behaalden met hun

³Een greep uit de selectie ambassadeurs: rapper Winne, topmodel Danielle van Grondelle, oud-voetballer Royston Drenthe, model en ontwerper Lotte van Eijk en opiniemaker Stephanie Afrifa.

berichten een gemiddeld bereik per post/ree/ van ruim 20.000 views, en per story 3.500 views. De ambassadeurs zijn betaald, de gemeente heeft voor de content (de berichten) van de ambassadeurs geen extra advertentieruimte ingekocht.

Voor de campagne zijn uitingen in de publieke ruimte geplaatst en er is samengewerkt met online ambassadeurs. In de publieke ruimte hingen bv. posters en stickers in ruim 70 horecagelegenheden, winkels en bibliotheken. Ook verschenen advertenties in lokale kranten, zoals de Havenloods. Op die uitingen staat een verwijzing naar de webpagina⁴ over ons stadsprogramma.

Educatief aanbod Koloniaal en Slavernijverleden

De gemeente heeft in samenwerking met diverse partners educatieve producten ontwikkeld over het koloniale en slavernijverleden van Rotterdam. Onder andere scholen, docenten en kunst- en cultuurinstellingen kunnen hier vrijblijvend gebruik van maken.

App Koloniaal Rotterdam

Sinds het voorjaar van 2023 is de app *Koloniaal Rotterdam* beschikbaar. De app is speciaal ontwikkeld voor het onderwijs om laagdrempelig te kunnen leren over de stadsgeschiedenis in relatie tot het koloniale en slavernijverleden. De app is ook geschikt voor een breder publiek. In de app zijn 27 locaties opgenomen, met per locatie informatiemateriaal. Er zit ook een virtual reality programma in waar Rotterdammers vertellen over de doorwerking van slavernij. De app is inmiddels meer dan 500 keer gedownload. Gebruikers en instellingen als Museum Rotterdam en de pabo/lerarenopleidingen zijn enthousiast over de app. Zij vinden de app aantrekkelijk en zeer informatief. Landelijk is er inmiddels ook bij andere steden belangstelling om zo'n app te ontwikkelen. In samenwerking met Museum Rotterdam en het Wereldmuseum worden op dit moment onderwijsprogramma's ontwikkeld waar de app onderdeel van is.

Menukaart en lesmateriaal

Op www.koloniaalverledenindeklas.nl stond vorig jaar een menukaart voor het onderwijs met lesmateriaal over het koloniale en slavernijverleden van Rotterdam. Om het materiaal beter vindbaar te maken voor docenten is de menukaart bij de start van schooljaar 2023/2024 overgezet naar www.onderwijs010.nl waar meer onderwijsmateriaal speciaal voor Rotterdam te vinden is. Ook is er in opdracht van de gemeente lesmateriaal gemaakt over de Janslust plantage in Suriname. Deze plantage heeft een sterke binding met Rotterdam omdat de eigenaar hiervoor een grote lening had afgesloten bij Rotterdamse beleggers. Het lesmateriaal is gemaakt voor po, vo en mbo en is vindbaar via de site van het stadsarchief en www.onderwijs010.nl. Het materiaal is inmiddels meer dan 150 keer gedownload.

Videoclips Methodelink, uitzending door TV Rijnmond

In de zomer van 2023 zijn zes videoclips gemaakt door Methodelink over het koloniale en slavernijverleden, de link met Rotterdam en het heden.⁵ Doelgroep is de bovenbouw po en onderbouw vo. Doordat de clips aansluiten bij de lesmethoden zijn ze makkelijk inzetbaar door docenten. Verspreiding van de clips gaat via de website van Methodelink waar de meeste basisscholen bij zijn aangesloten en via www.onderwijs010.nl. Inmiddels zijn de clips via Methodelink door ruim 15.000 kinderen in de klas bekeken. Er volgt nog een extra clip over

⁴ www.rotterdam.nl/watishouwlink

⁵ De clips zijn hier te zien: [Educatieve videoclips koloniaal verleden Rotterdam - Onderwijs010](#)

contractarbeid in Suriname en voormalig Nederlands-Indië. De video's worden, naast in het onderwijs, breder ingezet om alle Rotterdammers te informeren. Afgelopen zomer zijn de zes clips uitgezonden door TV Rijnmond. *Rotterdams Koloniaal Verleden* is door 179.000 verschillende mensen bekeken, met gemiddeld 37.333 kijkers per aflevering. Ruim 10% van de kijkers is jonger dan 50 jaar, bijna twee derde is 65+.

Nascholing Rotterdamse docenten

In de lente van 2023 heeft de Hogeschool Rotterdam in opdracht van de gemeente nascholing verzorgd voor docenten (po, vo, mbo). Naast aandacht voor het Rotterdamse en koloniale verleden wordt de relatie gelegd met burgerschap. Ondanks de kort beschikbare tijd om de nascholing onder de aandacht te brengen en de timing (meivakantie), hebben zo'n 45 docenten deelgenomen aan de nascholing. De enthousiaste reacties waren aanleiding om in de herfst van 2023 de nascholing te herhalen.

Theatervoorstelling po en vo

Museum Rotterdam heeft samen met het Stadsarchief en een theatergroep een programma aangeboden aan het basisonderwijs rond het thema VOC en Rotterdam. Onderdeel hiervan is een inleidende les op de scholen door een museumdocent. Meer dan 500 leerlingen van het basisonderwijs zijn hiermee bereikt, de theatervoorstelling is 23 keer gegeven. Vanwege de grote belangstelling wordt het programma in het najaar herhaald, hierbij zullen ook de videoclips en animaties worden ingezet.

Met Wolfert Dalton is een pilot gedaan waarbij ca. 300 onderbouwleerlingen hebben kennism gemaakt met het Janslust lespakket en een tentoonstelling in het Wereldmuseum hebben bezocht.

Verhalenhuis Belvédère

Verhalenhuis Belvédère heeft in 2023 op verzoek van vijf scholen (een po, vier vo) een programma uitgevoerd met verhalen over het koloniale verleden van Rotterdam. Hierbij zijn verhalenvertellers op de scholen langs geweest, zijn er gastlessen gegeven, stadswandelingen gemaakt en creatieve workshops gegeven. De leerlingen hebben ook het verhalenhuis bezocht. In totaal hebben 830 leerlingen deelgenomen. De activiteiten van het verhalenhuis lopen nog door eind 2023 waarbij de focus ligt op deelname van het mbo.

Publieksboek en stamboomonderzoek

Toegankelijke animatie- en audioversie publieksboek 'Koloniaal Rotterdam'

Het publieksboek 'Koloniaal Rotterdam' wordt in verschillende toegankelijke vormen aangeboden. Afgelopen juli zijn twee animaties gemaakt, deze staan o.a. op de website van het Stadsarchief⁶ en van de Bibliotheek⁷. In twee video's van 3 minuten wordt verteld over het koloniale verleden van Rotterdam en de doorwerking daarvan. Doelgroep van de animatie is een algemeen publiek die we niet bereiken met het boekje, bijvoorbeeld laag- of ongeletterden. Via onderwijs010.nl zijn de animaties ook vindbaar voor Rotterdamse docenten.

Dit jaar nog komt ook een audioversie van het publieksboek uit. Met het audioboek bieden we het boek extra toegankelijk aan, onder andere voor mensen die niet kunnen/willen lezen en voor mensen met een visuele beperking. Het audioboek wordt geplaatst in audioplatforms (bv.

⁶ [Stadsarchief Rotterdam | Het koloniale en slavernijverleden](#) en [Koloniaal Rotterdam - YouTube](#)

⁷ [Bibliotheek Rotterdam | Verhalen van de stad](#)

Spotify en Storytel), in de online catalogus van de bibliotheek en op gemeentelijke kanalen. Het boek wordt ingesproken door twee Rotterdamse ambassadeurs (opiniemaker Stephanie Afrifa en *spoken word* artiest Zaïre Krieger), de burgemeester en oud-raadslid Peggy Wijntuin.

Stamboomonderzoek

De bibliotheek organiseert in opdracht van de gemeente workshops waarin Rotterdammers zelfstandig onderzoek kunnen doen naar hun familiegeschiedenis via bronnenonderzoek. De belangstelling hiervoor bleek groot. Dit jaar zijn zes workshops georganiseerd, met elke keer aandacht voor verschillende bronnen (bv. Moluks, Surinaams, voormalig Nederlands-Indië). Alle workshops zaten snel vol, met gemiddeld 45 Rotterdammers per bijeenkomst. Vanaf oktober organiseert de gemeente Rotterdam opnieuw vier workshops over stamboomonderzoek en familiegeschiedenis.

Subsidieregeling 2023

Begin 2023 is de subsidieregeling 'Ons koloniaal en slavernijverleden en de stad van nu' opengesteld. Deze regeling is bedoeld om activiteiten te faciliteren die bijdragen aan kennisdeling, bewustwording en dialoog over het koloniale en slavernijverleden. De 125 ingediende projectplannen zijn beoordeeld door een adviesgroep bestaande uit vier externe deskundigen. Uiteindelijk zijn 29 aanvragen toegekend waarvan 21 aan natuurlijke personen (tot € 25.000) en 8 aan rechtspersonen (vanaf € 25.000). In een eerdere brief bent u geïnformeerd over de toegekende projecten (23bb003280). De projecten zijn volop in uitvoering dan wel afgerond. Een aantal subsidieontvangers heeft hun programmering op de evenementenpagina van de Uitagenda geplaatst.

Op verzoek van zowel kleine makers als de grotere kunst- en cultuurinstellingen hebben de gemeente en de Kunsthall op 3 april jl. een speeddate georganiseerd. Programmamakers en culturele instellingen, zoals Boijmans Van Beuningen, Kunsthall, Wereldmuseum, Stadsarchief en Luxor Rotterdam verkenden mogelijke samenwerkingen. Ongeveer 100 mensen deden namen hier deel aan. Een van de uitkomsten is dat het project Indo Café een aantal dagen in de Kunsthall plaats vond.

Ondersteuning platform SABI

In aanloop naar het Stadsprogramma uitten gesprekspartners de behoefte aan vertegenwoordiging en representatie van Afro-Rotterdammers op verschillende maatschappelijke terreinen. Hieruit is in 2022 SABI ontstaan. De gemeente ondersteunt dit netwerk financieel.

Dit platform door Afro-Caribische Rotterdammers (sociaal-ondernemers, makers etc.) bundelt kennis, kunde en krachten ter versterking van de Afro-Rotterdamse netwerken. SABI wil een brug slaan tussen gemeenschappen en met de overheid, de cultuursector en het onderwijs. Het netwerk is op 14 september jl. officieel gelanceerd. SABI zoekt samenwerking met landelijke structuren en organisaties in andere steden. Ze spelen een rol in de ontwikkeling van het nationaal slavernijmuseum Amsterdam en hebben een bijeenkomst georganiseerd over de doorwerking van slavernij met 150 jongeren en minister Dijkgraaf en staatssecretaris Van Huffelen. Het netwerk heeft daarnaast een succesvolle lobby gevoerd om Ketikoti onderdeel te laten zijn van het zeer populaire internationale hiphop festival Rolling Loud in Ahoy. Dit tweedaags festival trok zowel op 30 juni als 1 juli 40.000 bezoekers.

Programmering gemeenschappen

Bij de behandeling van de begroting van 2023 is door uw raad de motie 'Een plek om kennis te delen en geschiedenis te herdenken' (22bb007406) aangenomen. De raad heeft met deze motie het college opgeroepen om

- *samen met de relevante gemeenschappen te onderzoeken hoe invulling gegeven kan worden aan hun behoeften aan onder meer ontmoeting, verbinding en kennisdeling en welke vorm hierbij passend is, bijvoorbeeld met een permanente plek in de stad' en*
- *in dit onderzoek de representatie van alle groepen die geraakt werden door de koloniale- en slavernijgeschiedenis en doorwerking daarvan, te waarborgen.*

De gemeente is sinds eind 2022 hierover in gesprek met verschillende gemeenschappen. Er is behoefte aan een plek die de koloniale geschiedenis van onze stad zichtbaar tot uiting brengt. De gesprekken geven nog geen duidelijk beeld hoe dit concreet invulling kan krijgen.

In de afgelopen periode is vanuit Third Place een initiatief ontstaan wat aansluit op het verzoek in de motie. Dit is erop gericht om een beter beeld krijgen van de behoeften en wat hiervoor in praktische zin nodig is. De weg daarnaartoe is niet het voeren van gesprekken over een plek, maar door met gemeenschappen concreet te programmeren, gericht op ontmoeting, verbinding en kennisdeling. Third Place is niet het eindplaatje van de locatie, maar biedt een plek om een gepaste vorm nader te ontdekken. Het ligt in het centrum van de stad, straalt professionaliteit uit en is niet gelieerd aan een bepaalde gemeenschap waarmee het uitnodigend is voor iedereen. De gemeente heeft Third Place de opdracht gegeven om te gaan programmeren. De programmering biedt een format van een aantal dagdelen per gemeenschap en duurt tot medio 2024. De bijeenkomsten gaan over het putten van kracht en pijn uit het verleden, het helen in het heden en het vormgeven van de toekomst.

Op de lange termijn zou het nieuwe stadsmuseum een permanente faciliteit in de stad kunnen worden, gericht op ontmoeting, verbinding en kennisdeling. Zodra er meer duidelijkheid is over de locatie van het stadsmuseum, zullen de uitkomsten en ervaringen bij Third Place worden meegegeven aan de ontwikkelaars ervan.

Wij stellen het college voor om motie 'Een plek om kennis te delen en geschiedenis te herdenken' (22bb007406) als afgedaan te beschouwen.

Toelichting Straatnamen

De door uw raad aangenomen motie 'Maak de geschiedenis zichtbaar' (20bb016904) is in uitvoering. Het college heeft u eerder geïnformeerd over het straatnamenproject, waarin Rotterdamse straatnamen een toelichting krijgen. Deze toelichtingen gaan we uitbreiden, op termijn voor alle straten (die vernoemd zijn naar personen). We willen niet dat er onderscheid wordt gemaakt tussen straatnamen die zgn. 'fout' zijn en straten die dat niet zijn – alle straatnamen behoren tot de Rotterdamse geschiedenis en meer kennis daarover draagt bij aan ons historisch besef. Straatnamen en standbeelden worden niet verwijderd. Zie hiervoor het koersdocument Stadsprogramma 2022 (pagina 6, kenmerk 21bb012548, oktober 2021) en collegebrief dd. 9 november 2021 (21bb013824).

Dit betekent ook dat 22 straatnamen (vooral kapiteins, ontdekkingsreizigers en schepen) en een gedenkteken (Piet Heijn) die een link hebben met het koloniale en slavernijverleden

worden voorzien van een beschrijving. Dit jaar zijn door drie historici beschrijvingen gemaakt. Deze worden nu voorgelegd aan een divers samengesteld panel van 10 Rotterdammers. Zij hebben geen historische kennis, maar lezen de teksten vanuit verschillende perspectieven en visies, voor een evenwichtige balans en toon. De Stadsarchivaris heeft een coördinerende rol. De teksten worden toegepast zodra de QR-codes in de straten kunnen worden geplaatst. Tot die tijd zijn die te vinden op de website van het stadsarchief (vanaf februari 2024).

Regeling kosteloze naamswijziging

Sinds mei jl. heeft de gemeente een regeling beschikbaar gesteld, waarmee Rotterdammers met een achternaam die herleidbaar is naar het koloniale of slavernijverleden hun achternaam kosteloos kunnen wijzigen (onder andere nazaten van tot slaafgemaakten). Rotterdam loopt hiermee vooruit op het komende Rijksbeleid. De landelijke wijziging van het Besluit Geslachtsnaamswijziging (Rijksbeleid) t.b.v. de regeling kosteloze naamswijziging wordt medio 2024 verwacht.

In opdracht van de gemeente biedt Diaspora Wellhouse desgewenst begeleiding en hulp gedurende dit proces. Tot nu toe zitten zeven mensen in dit ondersteuningsproces, allen nog in een verkennende fase van of ze formeel hun naam willen wijzigen. Diaspora Wellhouse heeft dit najaar twee publieksbijeenkomsten georganiseerd om mensen te informeren over dit onderwerp. De opkomst was gemiddeld 110 bezoekers per bijeenkomst. Onder andere via interviews op FunX⁸, AD en RTV Rijnmond is door ambassadeurs aandacht besteed aan de regeling. De ondersteuning door Diaspora blijven we ook in de eerste helft van 2024 aanbieden.

Initiatief kunstwerk

Naar aanleiding van de door u aangenomen motie 'Verzetshelden in zicht' (21bb009831), is onderzocht of er initiatieven in de stad zijn voor gedenktekens van verzetshelden tegen koloniale onderdrukking en slavernij. In een eerste inventarisatie bleken die er niet te zijn.

In april 2023 heeft een aantal Rotterdammers uit verschillende gemeenschappen⁹ een gezamenlijk initiatief genomen voor het ontwikkelen van een kunstwerk of gedenkteken dat het verleden verbindt met het heden. Het is een uniek initiatief van diverse gemeenschappen en we erkennen het belang om deze verhalen toe te voegen aan de stad. Vanuit de deelnemers spreekt grote behoefte om in de openbare ruimte hun geschiedenis permanent te laten zien en de invulling hiervan nader te concretiseren. Daarom wil het college dit initiatief faciliteren en een financiële bijdrage leveren aan de realisatie van het kunstwerk. Afhankelijk van de ambities zal de initiatiefgroep hiernaast ook andere fondsen werven. De begeleiding van het initiatief door het Centrum Beeldende Kunst (CBK) is erop gericht dat het kunstwerk wordt opgenomen in de stadscollectie. Een van de criteria is dat het object een toevoeging is ten opzichte van wat er al is, zoals het bestaande Slavernijmonument. Dit is ook de insteek van de initiatiefnemers.

Het college stelt € 300.000 beschikbaar uit de middelen van het Stadsprogramma Koloniaal en Slavernijverleden voor het faciliteren van dit initiatief. Hiervan is € 250.000 ten behoeve van

⁸ [FunX | Sabrina Starke vertelt over het veranderen van een koloniale achternaam](#)

⁹ De initiatiefnemers komen uit de Surinaams-Creoolse, Caribische, Surinaams-Chinese, Surinaams-Hindostaanse, Surinaams-Inheemse, Indische en Molukse gemeenschappen.

het vervaardigen, plaatsen en de eerste vijf jaar onderhoud van het kunstwerk en € 50.000 voor de begeleiding van de initiatiefgroep door het CBK.

Als het kunstwerk wordt opgenomen in de stadscollectie, wordt het na oplevering beheerd door het CBK, die het onderhoud laat uitvoeren door Stadsbeheer. Gebruikelijk is dat het onderhoud (vnl. schoonmaak) van nieuwe kunstwerken in de eerste vijf jaren voor rekening komt van de gever of initiatiefnemer. Voor dit kunstwerk wordt daarom het onderhoud in de eerste vijf jaren gefinancierd uit het bedrag van € 250.000. Vier jaar na oplevering van het kunstwerk (een jaar voorafgaand aan in beheer name door Stadsbeheer) dienen er conform de motie Sies (15bb009224) extra middelen via de Voorjaarsnota ingebracht te worden zodat de extra beheerkosten (vijf jaar na oplevering) in de begroting van Stadsbeheer kunnen worden opgenomen.

Het realiseren van een gedenkteken is een complex proces dat tijd vraagt. Het vinden van een passende locatie en de selectie van de kunstenaar vraagt tijd. Net zoals het formuleren van de opdracht. De uitvoeringsopdracht aan de kunstenaar zal pas in 2025 of 2026 kunnen worden afgegeven. In de behandeling van de Jaarrekening 2023 zal de Raad daarom worden gevraagd om hiervoor een bestemmingsreserve te vormen voor het Actieplan Samenleven in één Stad, zodat dit budget beschikbaar blijft voor de realisatie van het kunstwerk en hiermee een helder commitment wordt afgegeven aan de initiatiefnemers. Het Actieplan Samenleven ligt in het verlengde van het Stadsprogramma.

2. Besteding budget 2023 en doorkijk Stadsprogramma 2024: uitlooptjaar

Tijdens de bespreking van de Voorjaarsnota (4 juli jl.) en de begrotingsbehandeling in WIOSSAN (25 oktober jl.) is de raad toegezegd om inzicht te geven in de resterende uitgaven van 2023 en de Stadsprogramma-begroting van 2024 en dit te betrekken bij deze voortgangsbrief. Zie ook toezeggingen 23bb004976 en 23bb007106. Hieronder gaan we eerst in op de besteding van het budget in 2023.

Besteding budget 2023

Voor 2023 geldt een budget van € 1,8 miljoen. Hiervan was begin juli iets meer € 1 miljoen besteed. Inmiddels is ook de resterende € 0,8 miljoen besteed of is hiervoor een verplichting aangegaan. Drie opdrachten lopen door tot na 2023 waarvoor in de behandeling van de Jaarrekening 2023 de Raad zal worden gevraagd een bestemmingsreserve te vormen.

De resterende € 0,8 miljoen is als volgt besteed of verplicht:

- € 130.000 voor doorontwikkeling educatief materiaal en bijscholing docenten. O.a.: productie van een zevende videoclip en diverse projecten: over de VOC door Museum Rotterdam en het Stadsarchief, storytelling door Verhalenhuis Belvedere, project slavernijgeschiedenis door het Wereldmuseum over plantage Janslust in combinatie met de stadswandeling app
- € 210.000 voor de publiekscampagnes rondom de start van het herdenkingsjaar en het maken van toegankelijke versies van publieksboek 'Koloniaal Rotterdam'
- € 100.000 voor de programmering voor en door gemeenschappen bij Third Place, doorlopend tot medio 2024
- € 60.000 voor de regeling kosteloze naamswijziging en ondersteuning, doorlopend tot medio 2024
- € 300.000 voor de bijdrage aan het burgerinitiatief om een kunstwerk te plaatsen in de openbare ruimte, doorlopend tot in 2026.

Doorkijk Stadsprogramma 2024

Het Herdenkingsjaar loopt tot 1 juli 2024. Tot dat moment loopt het Stadsprogramma ook door. Acties die daarna nog doorlopen worden geborgd bij afdelingen binnen de gemeentelijke organisatie. Zoals opgenomen in het coalitieakkoord, is het beschikbare budget voor 2024 € 0.5 miljoen. Dat betekent dat we gerichtere keuzes maken in welke acties we dit jaar afbouwen en welke, in bescheiden vorm, volgend jaar nog doorlopen. Het Stadsprogramma zet tot medio 2024 in op de volgende acties:

- € 130.000 voor bijdrage aan herdenkingen in de stad en de afsluiting van het Herdenkingsjaar. Er volgt een grote bijeenkomst over de doorwerking van slavernij en kolonialisme en de relevantie voor het heden
- € 100.000 voor brede educatie en kennisbevordering. Een aantal succesvolle onderwijsprojecten (met grote belangstelling en een ruim bereik) wordt herhaald of uitgebreid naar een ruimere doelgroep. Het gaat o.a. om bijscholing voor docenten, een opdracht aan Wereldmuseum en het Stadsarchief voor een project over slavenhandel, een vervolgoopdracht aan Belvédère Verhalenhuis (storytelling), een onderwijsconferentie (op verzoek van docenten) en een lesprogramma voor ambtenaren van de gemeente Rotterdam
- € 60.000 voor communicatie, onder meer voor de promotie van de Uitagenda, de app Koloniaal Rotterdam en de afsluiting van het Herdenkingsjaar
- € 60.000 voor onder andere stamboom workshops en programmering voor gemeenschappen
- € 150.000 voor versterking van organisaties. We willen een impuls geven aan bestaande structuren en organisaties in de stad om de borging van dit thema meerjarig te bewaken. Concreet gaat dit onder meer om een eenmalige bijdrage voor de uitvoering van de pijler historisch besef (voor het onderdeel koloniaal en slavernijverleden) vanuit het Actieplan Samenleven in een Stad 2024-2027.

Het college stelt voor om toezeggingen 23bb004976 (besteding budget 2023) en 23bb007106 (subsidie koloniaal en slavernijverleden) als afgedaan te beschouwen.

3. Afdoeningsvoorstellen overige openstaande stukken

Motie Naast lobi ook daden voor Ketj Koti (23bb002580)

Bij de raadsbespreking van 13 april jl., over de Rotterdamse invulling van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden is de motie 'Naast lobi ook daden voor Ketj Koti' aangenomen. De motie verzoekt het college om

- *bij de verdere invulling van het programma ook expliciet aandacht te besteden aan het betrekken van groepen in de stad die zich niet vanzelfsprekend bezighouden met dit onderwerp, zodat deze geschiedenis bekendheid krijgt en het gesprek hierover breed kan worden gevoerd.*

Het Stadsprogramma is grotendeels gericht op het faciliteren van initiatieven uit de stad. Dit zijn activiteiten die vooral zijn gericht op mensen die betrokkenheid of interesse ervaren in het onderwerp. Voor Rotterdammers die belangstelling hebben, is de publieksuitgave van de studies naar het Rotterdamse koloniaal en slavernijverleden van belang. Dat hiervoor veel

animo is, blijkt uit het feit dat er al 30.000 exemplaren zijn afgehaald bij bibliotheken en stadswinkels. Ook het grote bereik van de zes videoclips, uitgezonden door TV Rijnmond (zie onder educatief materiaal) laat zien dat een breed publiek aangesproken wordt. Tenslotte kunnen jonge Rotterdammers via het onderwijs kennis maken met dit onderwerp.

Er zijn ook Rotterdammers die geen of weinig relatie ervaren met het koloniaal en slavernijverleden. In de afgelopen periode kreeg het onderwerp in de brede samenleving echter meer ruchtbaarheid. Bijvoorbeeld met de maatschappelijke aandacht na excuses van de regering en de Koning. De twee eerdergenoemde publiekscampagnes van de gemeente dragen ook bij aan het bereiken en betrekken van *alle* Rotterdammers.

In Rotterdam is het koloniaal en slavernijverleden als thema een onderdeel van diverse kunst- en cultuurprogramma's. Kunst en cultuur kan bij uitstek een manier zijn om een breed publiek, met een gedifferentieerd kennisniveau of kennisbehoefte, aan te spreken of te bereiken. Zo heeft dit jaar heeft North Sea Jazz expliciet aandacht besteed aan afschaffing van slavernij. Dat geldt ook voor het eerdergenoemde internationale hiphop festival Rolling Loud. Het college stelt u voor de motie Naast lobi ook daden voor Ketu Koti (23bb002580) als afgedaan te beschouwen.

Toezegging gebruik educatief aanbod koloniaal en slavernijverleden (23bb002139)

U is toegezegd dat het gebruik van het beschikbare educatieve aanbod over het koloniaal en slavernijverleden in kaart wordt gebracht. Onder kopje Educatief aanbod Koloniaal en Slavernijverleden staat beschreven wat het bereik van het aanbod is.

Met deze informatie stellen het college voor de toezegging (23bb002139) als afgedaan te beschouwen.

Motie 'Rotterdams slavernijverleden geeft inzicht en verbindt' (17bb009435)

Deze motie verzoekt het college om:

- Onderzoek te laten verrichten naar het Rotterdamse koloniale en slavernijverleden, waarbij een publieksvriendelijke publicatie toegankelijk wordt voor het onderwijs;
- Het Stadsarchief Rotterdam te vragen om het Rotterdamse koloniaal- en slavernijverleden in samenwerking met Rotterdamse musea in woord en beeld uit te werken en voor publiek toegankelijk te maken;

Het onderzoek naar het Rotterdamse koloniale en slavernijverleden is afgerond in 2020, met daarbij de publicatie van 3 boeken. Deze zijn later door de gemeente omgezet in een gratis publieksversie genaamd 'Koloniaal Rotterdam. Stad van vandaag en morgen'. Zie www.rotterdam.nl/koloniaal-en-slavernijverleden.nl. Inmiddels zijn toegankelijke versies hiervan (animatie en audioboek) al gemaakt of in aantocht. Hiermee is invulling gegeven aan het eerste punt van het dictum.

Met het brede stadsprogramma koloniaal en slavernijverleden, 2023 als herdenkingsjaar, alle bovengenoemde acties en de diverse uitwerkingen in educatief aanbod, culturele initiatieven en stadsbrede communicatiecampagnes, wordt invulling gegeven aan het tweede deel van de motie.

Het college stelt u voor de motie 'Rotterdams slavernijverleden geeft inzicht en verbindt' (17bb009435) als afgedaan te beschouwen.

Tot slot

In deze brief leest u hoe de gemeente actief met de stad en maatschappelijke, lokale organisaties een bijdrage levert aan het speciale herdenkingsjaar. Het Stadsprogramma zet, langs diverse pijlers, in op bewustwording, educatie en erkenning van het koloniale en slavernijverleden. De meerjarige onderdelen van het Stadsprogramma zijn doorontwikkeld en extra zichtbaar onder de aandacht gebracht, o.a. met speciale campagnes. De ruime belangstelling voor bijvoorbeeld het educatieve aanbod, ontwikkelde videoclips en culturele producties laat zien dat veel Rotterdammers ervoor open staan om kennis en ervaringen op te doen over de geschiedenis van de stad en in verbinding met elkaar hierover in gesprek te gaan.

Ook na het Herdenkingsjaar blijft de geschiedenis relevant. Met concrete acties blijft Rotterdam zich inzetten voor meer educatie, verbinding en gelijkwaardigheid. De inzet van het Stadsprogramma moet uiteindelijk zoveel mogelijk duurzaam ingebed worden in de stad, in het onderwijs, door kunst- en cultuurpartners en maatschappelijke organisaties. Het ontwikkelde materiaal (bv. menukaart/lesmateriaal) blijft beschikbaar voor scholen en partners. Vanuit het Actieplan Samenleven voor één Stad blijft de gemeente structureel inzetten op het bevorderen van historisch besef, waaronder ook het koloniale en slavernijverleden.

Het Rijk heeft aangegeven een fonds in te gaan stellen voor initiatieven met een focus op de trans-Atlantische slavernij en de doorwerking ervan. Op dit moment worden er door het Rijk in verschillende steden, waaronder Rotterdam, consultaties georganiseerd over hoe dit fonds vorm te geven. Naar verwachting wordt de regeling komend voorjaar aan de Tweede Kamer aangeboden. Zodra duidelijk is wat de regeling gaat worden, maken wij ons netwerk hierop attent.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

De uitvoering van het Stadsprogramma wordt gedekt uit de hiervoor gereserveerde middelen in de begroting, voor 2023 is dit bedrag € 1,8 miljoen en voor 2024 gaat het om € 0,5 miljoen.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlage(n):

- Campagneposter Verbroken Ketenen, Verbonden Rotterdam